

ки и т.д. Выводы: медиа оказывают значительное социальное влияние, ставши массовым социальным явлением, объединяющим различные формы репрезентации информации, расширяя человеческие возможности, усиливая и обогащая способности индивидов думать, чувствовать, действовать.

Ключевые слова: киберпространство, социальные практики, медиация, социальная информация, медиа.

Piddubna L. V., Associate Professor of economic-mathematical methods and information technologies Kharkov Institute of Finance Kyiv national university of trade and economics, Ph.D., (Kharkov, Ukraine), E-mail: lidp@mail.ru

Social practice of mediation in cyberspace

Abstract. The article is devoted to the processes of mediation of social information in cyberspace. The different aspects of cyberspace as the prominent milieu and life activity stage of individual are covered. The role of mass media in the process of cyberspace organizing is investigated. New media forms are under analysis. In philosophical literature and publications on the theory of mass media the issues of transformation the social information and media in cyberspace are hardly considered. Current study on societies based on the fact that individual in the information society is involved in the endlessly circulating information flows, for production and transmission of which there are some means even terminologically reflecting their main purpose of function to serve as «means of mass communication», «mass media», «information media». The purpose of the article is philosophical reasoning of the role of media as a tool for transformation of social information within cyberspace. Transformations are considered as particular simulation of real culture, science, philosophy, real existence of social information. The emergence of the information society has transformed the socio-cultural space, so that «cyberspace» has become its main habitat. Cyberspace is a new specific human and technological environment, which, on the one hand, brings together people from many countries, cultures and professions, collecting, distributing and using a variety of information, but on the other hand, as a complex technical means and decentralized computer network connects people through infrastructure of telecommunications and provides information flows. The main features of cyberspace are coherence, intensity of heterogeneous connections and content completeness, rather than its length. Conclusion. With the extended use of information and communication technologies, mass media are becoming one of the prominent sources of current society transformation into true global information society of the XXIst century; the peculiar «bridge» in cyberspace, that allows to overcome time and distance; the connecting link between different countries, nationalities, ethnoses, cultures, that provides conditions for establishment of interethnic consensus and solidarity.

Key words: cyberspace, social practices, mediation, social information, media.

УДК 37.013.42+364.044.4

Пірог Л. А.

кандидат соціологічних наук, доцент кафедри соціальної роботи
ДНУ імені Олеся Гончара
(Дніпропетровськ, Україна), E-mail: visnukDNU@i.ua

ОСОБЛИВОСТІ ПРЕВЕНТИВНОЇ ПЕДАГОГІКИ ПРИ РОБОТІ З ДИСФУНКЦІОНАЛЬНИМИ СІМ'ЯМИ В СИСТЕМІ ШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Анотація. В статті розглядається взаємодія загальноосвітнього навчального закладу і дисфункціональної сім'ї заради максимального забезпечення інтересів дитини, її педагогічна, соціальна та психологічна підтримка. Приділяється увага етапам, поширеним та інноваційним формам превентивної роботи з батьками.

Ключові слова: превентивна педагогіка, загальноосвітній навчальний заклад, дисфункціональна сім'я, батьки.

Постановка проблеми. Тенденції, що спостерігаються в сучасному суспільстві призводять до загострення соціально-економічних, психолого-педагогічних та медико-біологічних факторів, які детермінують деструктивну поведінку школярів.

Превентивна освіта стає дедалі значимою функцією протидії негативних явищ у суспільстві та в сім'ї, зокрема, оскільки кожна четверта «проблемна» дитина - з неповної сім'ї, кожна шоста - з відхиленнями у фізичному та психічному розвитку через погану спадковість [10, с.9].

Поняття «превентивна освіта» з'явилась як відповідь на проблеми запобігання ВІЛ/СНІДу. Найбільш послідовно такий підхід реалізується через Департамент превентивної освіти ЮНЕСКО. Сьогодні превентивна освіта розглядається також як спеціальна дисципліна, що спрямована на вирішення проблем негативних відхилень у поведінці молоді.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На розвиток превентивної освіти в Україні спрямовані Державна програма України «Освіта XXI століття», Національна доктрина освіти, концепції громадянського виховання та концепція превентивного виховання дітей і молоді. Тому національна освітня система України у пошуках більш адекватних до вимог сучасного життя і форм організації навчання і виховання та з урахуванням міжнародного досвіду у вирішенні проблем попередження негативних явищ, превентивного виховання, формування духовно, психічно, фізично і соціально здорових особистостей, використовує новітні інноваційні інтерактивні технології.

Сьогодні актуальні питання превентивної педагогіки досліджують фахівці педагогічних, психологічних, соціологічних наук. Зокрема, теоретико-методологічні засади превентивного виховного середовища ЗНЗ, організаційно-педагогічні умови до його формування, партнерську взаємодію у формуванні превентивного виховного середовища досліджують Оржеховська В.М., Кириченко В.І., Єжова О.О., Муромець В.Г., Нечерда В.Б., Кириленко С.В., Тарасова Т.В., Федорченко Т.С. Кравченко Т.В. у своїй монографії вивчає соціалізацію дітей шкільного віку у взаємодії сім'ї і школи. Орловська Н.М. досліджує шляхи до формування толерантного суспільства в рамках шкільної освіти. Стратегії, технології та моделі взаємодії навчального закладу і сім'ї досліджують Оржеховська В.М, Кириченко В.І., Ковганич Г.Г.

Мета статті полягає у виявленні та визначенні комплексної допомоги дисфункціональним сім'ям у системі шкільної освіти, а саме сукупність педагогічних методів та різноманітних соціально-педагогічних і психологічних технологій.

Виклад основного матеріалу. Процес формування превентивного виховного середовища складається із узгодженої педагогічної активності, яка спрямована на актуалізацію соціально значущих цінностей і потреб особистості та дезактуалізацію у свідомості учнівської молоді цінностей і потреб асоціального характеру. Формуючи превентивне виховне середовище загальноосвітнього навчального закладу, педагоги мають враховувати педагогічні цілі та цілі самих дітей та об'єднувати зусилля всіх учасників навчально-виховного процесу - педагогів, батьків, учнів, громади.

На основі превентивного підходу сучасної школи можна побудувати умови бажаного для сучасного учня місця в соціумі. Цінність підходу полягає в тому, що в ньому зазначені дієві цінності та принципи передачі і засвоєння превентивних знань, навичок та вмінь. У ньому учень розглядається як особистість, яка постійно розвивається, структуру якостей якої формують динамічні процеси в навчальному закладі, соціальному оточенні, екологічній ситуації, а також, звичайно, середовищі сім'ї.

На сьогодні сучасна сім'я переживає серйозні труднощі, що значною мірою зумовлені кризовими явищами, притаманними як українському суспільству в цілому, так і окремим його сферам зокрема. Ці труднощі негативно позначаються на внутрішньо-сімейній атмосфері, спричиняють стійкі сімейні проблеми. Особливо це стосується сімей, у яких чітко спостерігається невиконання сімейних функцій - від усієї їх сукупності до однієї, окремо взятої, - дисфункційних сімей. Виконання чи, навпаки, невиконання функцій сім'єю має величезне значення для її життєдіяльності, розвитку та соціалізації всіх її членів [4]. Навіть недовиконання

однієї чи кількох функцій може призвести до розладу у відносинах між членами сім'ї чи її розпаду в цілому. І саме превентивна діяльність в закладах системи освіти може стати ефективною формою та методом роботи із попередження розпаду сімей.

Превентивна діяльність не може бути високоефективною, якщо немає тісного контакту з батьками. Переважна більшість батьків спочатку не визнають своєї педагогічної неспроможності у вихованні дітей. Батьки, як правило, намагаються у всьому винуватити школу, посилаючись на власну зайнятість [1].

За результатами досліджень, більша половина батьків зізнаються, що їм бракує педагогічного кругозору, знань, навичок і умінь для виховання дітей. Серед проблем, які зазначають батьки, можна відзначити наступні [2]:

- безпорадність перед негативною поведінкою дітей;
- батьки мало що можуть сказати про розвиток своїх дітей, про їхні емоційні, психічні якості;
- батьки не можуть вказати, чим цікавляться їхні діти, які зміни відбуваються у їхньому розвитку. При цьому третина батьків відвідують школу лише зрідка, не спілкуються з педагогом;
- батьки визнають свою повну відповідальність за навчання і поведінку дітей, не посилаючись на школу і суспільство;
- майже чверть батьків вважають, що виховувати дітей повинні і школа, і сім'я, і суспільство, тому відповідальність за їхню поведінку, - зокрема правопорушення, слід розподіляти порівну;
- батьки взагалі знімають з себе відповідальність за виховання своїх дітей.

Необхідно зазначити, що психолого-педагогічна культура більшості батьків знаходиться на низькому рівні, в масовій свідомості відсутня установка звертатись до спеціалістів ще до появи проблеми у поведінці дітей з метою консультації щодо її профілактики, або, в крайньому випадку, на початковому етапі формування девіантної поведінки. Тому, в сімейному вихованні пріоритетним повинен бути превентивний підхід у протидії впливу негативних явищ на дітей.

Так, превентивна освіта ґрунтується на достатньому рівні психолого-педагогічних знань, обізнаності з питань виховання, знанні і використанні методів здорового способу життя. У дисфункціональній сім'ї через визначені рольові позиції формуються відповідні деструктивні механізми соціалізації. Превентивна педагогіка спрямована на створення умов позитивної соціалізації дитини шляхом втручання в негативну ситуацію сімейної взаємодії за допомогою комплексної допомоги, серед якої сукупність педагогічних методів та різноманітних соціально-педагогічних і психологічних технологій. Оскільки превентивна робота має системний характер впливу на ситуацію розвитку дитини, комплексна превентивна модель включає систему взаємодоповнюючої соціально-педагогічної роботи з батьками, дітьми, значним оточенням дитини в школі та за місцем проживання [7].

Превентивна педагогіка повинна попередити стан розвитку дисфункцій сім'ї. Найважливішою умовою успішної роботи з оздоровлення умов сімейного виховання є взаємоповага і конфіденційність у стосунках батьків і педагогів. Контактна взаємодія психолога і батьків повинна складатись з шести стадій. Спочатку необхідно завойовувати довіру батьків, тому при спілкуванні з батьками педагог повинен «зняти» із себе упередженість щодо підлітка, відшукати в ньому такі якості, що навіть для його батьків є «відкриттям». Потім спілкування відбувається шляхом довірливих бесід. Тобто, у бесіді з батьками необхідно, уважно вислухати сторони, спробувати, по можливості, вгамувати батьків та вчителів, показати причини, що призвели до загострення стосунків, консолідувати ці стосунки.

Якщо перші стадії взаємодії є періодом накопичення згоди і позитивних емоцій в процесі обговорення проблем виховання, то наступні стадії присвячені виявленню неузгодженостей, тих об'єктивних причин, що заважають успішній взаємодії сторін. На даній стадії батькам повідомляється про те, які негативні якості й особливості

поведінки підлітка найбільше викликають занепокоєння.

Превентивний характер у превентивній педагогіці сім'ї полягає насамперед у своєчасній допомозі для усвідомлення загрозливих вад виховання, психолого-педагогічної діагностиці та корекції сімейного виховання і характеру взаємостосунків між батьками та дітьми. З превентивної точки зору батьки мають знати, що існує, принаймні, чотири основні ролі дитячої поведінки щодо адаптації до умов дисфункціональної сім'ї, а саме [5]:

1) «Герой родини», коли життєвий сценарій виявляється через поведінку дитини, яка перекладає на себе обов'язки своїх недбалих батьків, сестер і братів. Такі діти грають роль батьків у своїй сім'ї. Вони ніби відмовляються від свого дитячого життя, беруть на себе відповідальність за психологічний клімат та матеріальний добробут сім'ї. До кінця своїх днів вони приречені піклуватися про своїх рідних: не влаштовують своє особисте життя. Такі діти найдовше утримуються від ризикових вчинків, але якщо з якихось причин «ламаються», то процес, скажімо, наркотизації проходить дуже інтенсивно.

2) «Жертва» - протилежна «герою родини». Така дитина гостро відчуває неприязнь своїх близьких та оточуючих і поводить відповідним чином. Ранні прояви девіантної поведінки виявляються в конфліктах, правопорушеннях, вживанні наркотичних засобів, спробах суїциду. Недовірлива до людей, така дитина схильна до розуміння проблем і допомоги тим, хто її потребує.

3) Модель поведінки дитини в алкозалежній сім'ї найчастіше виражається роллю «клоуна», яку грає дитина. Ця позиція передбачає поверховість стосунків, обмеженість відповідальності та повідомлення гостроти проблеми. Подібна модель поведінки дитини найменше зачіпає дорослу людину, оскільки спрощує конфліктні ситуації в сім'ї і не дає можливості дорослим визначитись у стосунках щодо проблеми алкоголю. Для дітей, які грають подібну роль, притаманне намагання відтворювати поведінку своїх батьків.

4) «Непомітна дитина» - відсутність її участі в спілкуванні з іншими членами сім'ї. Потреби такої дитини реалізуються у площині власних фантазій. Вона не намагається удосконалити сімейні стосунки, бо відмежована від таких проблем своїм внутрішнім життям. Такий негативний вплив буває ще більш небезпечним, ніж для інших моделей пристосування. Він може виявляти себе психічними розладами, наркотизацією, втечами з дому, ранніми сексуальними орієнтаціями, нахилами до суїциду.

Зрозуміло, що «чистих» моделей зустрічається не так багато. Більш реальний комбінований прояв моделей. Важливо, що кожна з ролей має свій період реактивності: накопичення, характерологічного виявлення, період загострення, конфліктного виявлення. Саме це визначає динаміку розвитку сімейних стосунків у дисфункціональних сім'ях.

Більшість дітей, які продовжують виховуватись у дисфункціональних сім'ях, схильні приховувати проблеми сім'ї. Вони намагаються захистити репутацію своєї сім'ї. Переживання такої ситуації, у свою чергу, спричиняє розлади в психіці, виявляється через емоції та поведінку. Така дитина стає хворобливо вразливою до цілком простих проблем оточуючого життя, її мучать страхи, соматичні розлади. Використання алкоголю або наркотиків, криміналізація для вирішення особистих проблем стає типовою реакцією дитини при зіткненні з труднощами в житті. У такій ситуації девіації поведінки можуть стати засобами задоволення потреб дитини, психологічного захисту, адаптації до субкультурних норм, маніпуляції батьками та оточуючими. Наслідкування проблем батьків дитиною стає все більш типовим явищем. Існуючі винятки тільки підтверджують загальні правила наслідкування моделей поведінки дисфункціональних батьків.

Шкільний психолог та соціальний педагог мають здійснювати превентивну роботу, залучаючи до співпраці якомога більшу кількість спеціалістів, що складають ото-

чення взаємодії з сім'єю дитини. Це класний керівник, вчителі, співробітники державних і недержавних організацій з компетентними повноваженнями превентивної роботи. Форми і методи роботи мають підбиратись з урахуванням психосоціальних особливостей об'єктів превентивної роботи і стану складності проблеми. Поєднання не директивних і директивних методів корекції і реабілітації сімейного стану виховання, заміна негативних сімейних ролей на позитивну взаємодію мають ґрунтуватись на принципах соціального партнерства і дотриманні міжнародних стандартів з прав людини. Тільки в такому системному, взаємодоповнюючому впливі позитивні зміни у динаміці негативної поведінки набувають системного характеру.

Відновлення функціональної спроможності сім'ї - це складна психологічна проблема. Вторгнення в систему усталених сімейних цінностей, злам звичних стереотипів - конфліктна ситуація. Саме від майстерності спеціалістів залежить характер протікання цього корекційного періоду і наслідки для подальшого сімейного життя [6].

Усвідомлення і визнання батьками необхідності допомоги - складна етична і психологічна проблема, оскільки потребує від батьків визнання своєї безпорадності вирішити проблему самостійно. Батьки схильні перекладати свої педагогічні невдачі на дитину, школу, соціальне становище в країні. Саме тому перші кроки взаємодії вчителя, психолога, соціального педагога з батьками мають носити компромісний характер, виявляти безоціночне ставлення до характеру сімейного виховання. Тільки при відповідній освітньо-психологічній роботі з батьками по усвідомленню глибини, наслідків проблеми, доцільності спеціального педагогічного втручання в кризу сім'ї можливий вхід до сфери сім'ї. Таким чином, педагогічна модель превентивної роботи з дисфункційною сім'єю ґрунтується на наступних етапах:

- 1) комплексна діагностика сім'ї;
- 2) обговорення проблеми з батьками і дитиною;
- 3) залучення до співпраці інших суб'єктів;
- 4) визначення моделей превентивного впливу;
- 5) проведення педагогічної роботи;
- 6) оцінка результатів.

Серед форм роботи поширеною є превентивна бесіда-консультація з такими батьками, як важливий етап впливу усвідомлення особистої відповідальності батьків за характер поведінки дитини [3]. Мета профілактичної бесіди полягає у зміні установки щодо характеру вирішення проблеми, а також у тому, щоб зробити батьків активними співучасниками позитивного впливу на дитину.

Як би не поводити себе батьки, при першій зустрічі з педагогічним працівником, неминуче виникають зміни в їхній психології. Вони починають усвідомлювати актуальність ситуації; гостроту проблеми дитини; можливі наслідки; необхідність знаходження шляхів виправлення ситуації; і свою роль у цьому процесі; позитивну перспективу особистої і сімейної життєдіяльності в разі прикладання зусиль.

Виправити ситуацію можна за умови позитивного настрою батьків на копітку і цілеспрямовану роботу. Позитивні зміни можливі при перебудові внутрішнього світу батьків. В практиці роботи помічено, що найзанедбаніші, агресивні батьки змінюють своє ставлення до дитини лише в тому випадку, коли відчувають щирість і повагу у ставленні до них.

Ні в якому разі не можна різко звинувачувати батьків за недбале виховання дитини. Після того, як ми досягли позитивного настрою у взаємодії, батьки стають більш відвертими. Вони починають аналізувати свої прорахунки у вихованні дітей і неодмінно переходять до аналізу своїх негативних якостей і вчинків. У цей період необхідно переконати батьків, що вони добровільно, без примусу прийшли за допомогою, що це їхній вибір. Водночас, слід, звернути увагу батьків на такі умови, що стимулюють позитивні зміни [8]:

- зробити відповідальним свій стиль життя, змінити уявлення про долю їхніх дітей;
- бажати змін у стосунках між самими батьками і дітьми з конфліктних на доброзичливі;
- надати приклад своїм дітям у бажанні покинути шкідливі звички;
- проявити ініціативу в реалізації програми здорового способу життя у своїй родині.

Необхідно знайти приклади з життя, які б закріпили віру батьків у можливість позитивних змін. Значною довірою при цьому користуються приклади, які спеціаліст наводить з особистого життя або життя своїх родичів. У процесі спілкування з батьками необхідно також дотримуватись деяких вимог[9]:

- не принижувати їх хизуванням рівнем своїх знань;
- підкреслювати уважне, доброзичливе ставлення до них;
- стримуватись від надмірних емоційних зауважень і проявів;
- вміти знімати психологічне напруження дотепним жартом, вміти витримувати паузи;
- демонструвати серйозне ставлення до проблем;
- стримуватись від моралізаторства і засудження поведінки дітей і батьків;
- зберігати таємницю звертання та анонімність;
- вести бесіду на доступному для сприйняття батьками рівні.

Бесіди з батьками слід вести на довірливій, зацікавленій ноті, не вдаючись до категоричних оцінювань та осуду прорахунків у особистому житті й вихованні дитини. Головне – це вміння визвати у самих батьків бажання вирішувати проблему дитини в контексті оздоровлення стосунків у сім'ї.

Превентивна робота з батьками диференціюється і в залежності від того, які умови створено в сім'ях для виховання дітей. Ці умови доцільно диференціювати з урахуванням взаємозв'язку матеріально-побутових умов та відносин у сім'ї з попередженням відхилень у поведінці учнів. Існують і деякі суттєві деталі специфіки роботи з батьками. Так, збори батьків доцільно проводити після анкетування учнів. Результати такого анкетування, як правило, дозволяють отримати нову інформацію про ставлення дітей до різноманітних проблем.

Форм і методів співробітництва школи і сім'ї існує багато. Школі потрібно пам'ятати, що серед батьків можуть бути унікальні спеціалісти з питань превентивної тематики. Виходячи з цього потрібно більш активно залучати батьків до життя школи. Групові форми взаємодії базуються на роботі батьківських комітетів. За їх ініціативою можуть бути організовані: бесіди, дискусії, диспути з проблем правового, морального виховання, здорового способу життя, попередження залучення до наркотиків та інших відхилень, розвиток активності дітей через екскурсії, походи, ігри.

Взаємодія на основі ініціативи адміністрації школи або учнівського самоврядування може передбачати: позакласний батьківський педагогічний всеобуч, батьківські збори, лекторії з педагогічних, медичних, правових знань, семінари, загальношкільні змагання, зустрічі з лікарями, юристами, психологами [6].

Серед сучасних інноваційних форм роботи з батьками можна відзначити наступні:

- педагогічний десант, т.б. виступи педагогів в організаціях, де працюють батьки;
- так звані зустрічі поколінь, роздуми над проблемами виховання;
- збори дітей, батьків й членів родини;
- сімейна скринька - як добірка матеріалів з позитивним досвідом родинного виховання;
- дні довіри, коли у вибрані дні батьки-лікарі та батьки-юристи проводять консультації;
- аукціон педагогічних ідей, т.б. обмін досвідом родинного виховання;

- батьківські педагогічні табу, як спільне обговорення шляхів виходу із кризових ситуацій;

- психологічні тренінги, збори-практикуми, збори-діалоги.

Отже, організаційні форми і методи взаємодії батьків та педагогічних працівників з питань превентивної педагогіки можуть мати різноманітний характер. Зокрема, кожен з батьків має право на різні індивідуальні форми взаємодії: бесіди; консультації; допомогу з правових, психологічних, педагогічних питань; читання тематичних лекцій; обмін досвідом з питань виховання дітей; допомога педагогам у відвідування сім'ї.

А для того, щоб залучити батьків до школи необхідно дотримуватись деяких вимог:

- підвищувати авторитет родини;

- сприймати помилки у вихованні як створення нових можливостей для розвитку;

- враховувати інтереси батьків;

- спиратися на життєвий досвід батьків;

- не загострювати увагу на недоліках родинного виховання;

- вірити, що будь-яка родина має сильні сторони.

Висновки. Таким чином, превентивна робота з сім'єю в системі шкільної освіти складна і багатогранна. Родина є тим природним осередком найглибших людських почуттів, де дитина найшвидше і найглибше засвоює основи моралі серцем і душою, коли розвиваються почуття доброти, чуйності, совісті, правдивості, любові до всього живого.

Превентивна діяльність не може бути високоефективною, якщо немає тісного контакту з батьками. Превентивна педагогіка спрямована на створення умов позитивної соціалізації дитини шляхом втручання в негативну ситуацію сімейної взаємодії за допомогою комплексної допомоги, серед якої сукупність педагогічних методів та різноманітних соціально-педагогічних і психологічних технологій. І саме превентивна діяльність в закладах системи освіти може стати ефективною формою та методом роботи із профілактики розпаду сімей, а також збереження та зміцнення інституту сім'ї, в цілому.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ:

1. Волошок О. В. Дисфункційна сім'я як чинник ризику виникнення порушень у сфері спрямованості особистості / О. В. Волошок // Проблеми девіантної поведінки: історія, теорія, практика: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. – К., 2002. – С. 76-81.

2. Зайцева З. Г. Неблагополучна сім'я та її вплив на формування особистості дитини / З. Г. Зайцева // Соціальна підтримка молоді сім'ї. – К., 1994. – 118с.

3. Кондрашова Л.В. Превентивная педагогика: Учебное пособие / Л. В. Кондрашова. – К.: Вища школа, 2005. – 231 с.

4. Ноздріна О. В. Порушення функціонування сім'ї як сучасна соціально-психологічна проблема в Україні / О. В. Ноздріна // Вісник Львівського університету: зб. наук. пр. Серія: Філософські науки. – Л., 2012. – Вип. 3. – С. 425-432.

5. Оржеховська В. М. Основні педагогічні проблеми виховання учнів у сучасній період розвитку суспільства: аналіз причин девіантної поведінки неповнолітніх / В. М. Оржеховська // Позакласний час. – 2004. - № 23-24. – С. 5-22.

6. Оржеховська В. М. Проблеми превентивного виховання неповнолітніх у сучасних умовах / В. М. Оржеховська // Світ виховання. – 2004. - № 2.

7. Пилипенко О. І. Превентивна освіта в інтеграції класичних педагогічних підходів / О. І. Пилипенко // Педагогіка і психологія. – 2004. - № 1. – С. 74-80.

8. Репнова Т. Соціальний патронаж сім'ї / Т. Репнова // Соціальний педагог. – К., 2011. – 80 с.

9. Сманцер А. П. Превентивная педагогика: методология, теория, методика / А. П. Сманцер, Е. М. Рангелова. – Минск: БГУ, 2008. – 263 с.

10. Формування превентивного виховного середовища загальноосвітнього навчального закладу: нав.-метод. посіб. / Єжова О. О., Кириченко В. І., Тарасова Т. В., Федорчен-

ко Т. Є., Муромець В. Г., Нечерда В. Б., Оржеховська В. М., Кириленко С. В.; [За заг. ред. д.п.н., проф. Оржеховська В. М.] – Кіровоград: Імекс ЛТД, 2014. – 172 с.

REFERENCES:

1. Voloshok O. V. Dysfunktsiina simia yak chynnyk ryzyku vynyknennia porushen u sferi spriamovanosti osobystosti [Dysfunctional family as a factor in the risk of disturbances in the orientation of the individual] // Problemy deviantnoi povedinky: istoriia, teoriia, praktyka: materialy Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii. – K., 2002. – S. 76-81.
2. Zaitseva Z. H. Neblahopoluchna simia ta yii vplyv na formuvannia osobystosti dytyny [Dysfunctional family and its influence on the formation of the child] // Sotsialna pidtrymka molodoi simi. – K., 1994. – 118s.
3. Kondrashova L. V. Preventivnaya pedagogika: Uchebnoe posobie [Preventive Pedagogy: Textbook]. – K.: Vishcha shkola, 2005. – 231 s.
4. Nozdrina O. V. Porushennia funktsionuvannia simi yak suchasna sotsialno-psykholohichna problema v Ukraini [Violation of family functioning as a modern social-psychological problem in Ukraine] // Visnyk Lvivskoho universytetu: zb. nauk. pr. Serii: Filosofski nauky. – L., 2012. – Vyp. 3. – S. 425-432.
5. Orzhekhovska V. M. Osnovni pedahohichni problemy vykhovannia uchniv u suchasni period rozvytku suspilstva: analiz prychn deviantnoi povedinky nepovnotitnikh [The main pedagogical problems of education of students in the modern period of development of society: analysis of the causes of deviant behavior of minors] // Pozaklasnyi chas. – 2004. - № 23-24. – S. 5-22.
6. Orzhekhovska V. M. Problemy preventyvnoho vykhovannia nepovnotitnikh u suchasnykh umovakh [Problems preventive education of minors in modern conditions] // Svit vykhovannia. – 2004. - № 2.
7. Pylypenko O. I. Preventyvna osvita v intehtratsii klasychnykh pedahohichnykh pidkhodiv [Preventive education in the integration of classical pedagogical approaches] // Pedahohika i psykholohiia. – 2004. - № 1. – S. 74-80.
8. Riepnova T. Sotsialnyi patronazh simi [Social patronage of family] // Sotsialnyi pedahoh. – K., 2011. – 80 s.
9. Smantser A. P., Rangelova E. M. Preventivnaya pedagogika: metodologiya, teoriya, metodika [Preventive Pedagogy: methodology, theory, method]. – Minsk: BGU, 2008. – 263 s.
10. Formuvannia preventyvnoho vykhovnoho seredovyshcha zahalnoosvitnoho navchalnoho zakladu: nav.-metod. posib. [Formation of preventive educational environment of educational institution: nav. method. guidances] / Yezhova O. O., Kyrychenko V. I., Tarasova T. V., Fedorchenko T. Ye., Muromets V. H., Necherda V. B., Orzhekhovska V. M., Kyrylenko S. V.; [За заг. ред. д.п.н., проф. Оржеховська В. М.] – Кіровоград: Імекс ЛТД, 2014. – 172 с.

Пирог Л. А., кандидат социологических наук, доцент кафедры социальной работы Днепропетровского национального университета имени Олеся Гончара (Днепропетровск, Украина), E-mail: visnukDNU@i.ua

Особенности превентивные педагогики при работе с дисфункциональных семьями в системе школьного образования

Аннотация. В статье рассматривается взаимодействие общеобразовательного учебного заведения и дисфункциональной семьи для максимального обеспечения интересов ребенка, его педагогическая, социальная и психологическая поддержка. Уделяется внимание этапам, традиционным и инновационным формам превентивной работы с родителями.

Ключевые слова: превентивная педагогика, общеобразовательное учебное заведение, дисфункциональная семья, родители.

Pirog L., PhD in sociology, associate professor of the Department of social work Oles Honchar Dnipropetrovsk National University (Dnepropetrovsk, Ukraine), E-mail: visnukDNU@i.ua

Features preventive pedagogics when working with dysfunctional families in the school system

Abstract. Tendencies that are observed in modern society result in intensifying of socio-economic, psychological, pedagogical, medical and biological factors that determine destructive behavior of schoolchildren. Preventive education becomes increasingly meaningful in counteraction of the negative phenomena in society and in family, in particular. In forming the school preventive educational environment, teachers must take into account pedagogical aims and aims of children

and combine the effort of all participants of educational and training process - teachers, parents, students, society.

For today modern family experiences serious difficulties, that are largely predefined by the crisis phenomena, inherent to both the Ukrainian society on the whole and its separate spheres in particular. These difficulties negatively affect domestic atmosphere, cause tough domestic problems. Especially it concerns families that are clearly dysfunctional. The predominant majority of parents at first do not acknowledge the pedagogical insolvency in bringing up their children. As a rule, parents try to blame school in everything, referring to their own business. According to the results of researches, more than a half of parents confess they lack pedagogical outlook, knowledge, skills and abilities in raising their children. The setting to apply to the specialists for preventive consultation before the appearance of behavioral problem of the children is absent in mass consciousness. Thus, in domestic education the preventive approach in countering influences of the negative phenomena on children must be a priority.

In a dysfunctional family the corresponding destructive mechanisms of socialization are formed through certain role positions. The preventive education is aimed at conditioning of positive socialization of a child by interference in negative situation of the family. It implies complex help, variety of pedagogical methods, socio-pedagogical and psychological technologies. The complex preventive model includes a system of mutually supportive socio-pedagogical work with parents, children, significant environment at school and domiciliary, whereas the preventive work has a system character of influence on the situation of development of a child.

The preventive education must prevent the development of dysfunctions of a family. The mutual respect and confidentiality in the relations of parents and teachers is a major condition of successful work of making the terms of domestic education healthy. First of all the preventive character in preventive family education consists of a timely assistance in realization of threatening defects of education, of psychological and pedagogical diagnostics and correction of domestic education and a character of relations between parents and children.

Both school psychologist and social teacher must carry out the preventive work, involving in cooperation as greater amount of specialists as possible that are in social network of the family of a child. It is a form-master, teachers, employees of state and non-state organizations with competent authority of preventive work. The forms and methods of work must selected taking into account the psychological and social features of objects of the preventive work and complication of the problem. The combination of not directive and directive methods of correction and rehabilitation of family education, replacement of negative domestic roles on positive co-operation must be base on principles of social partnership and observance of international standards on human rights. The positive changes in the dynamics of negative behavior acquire a system character in such systematic, mutually supportive influence only.

Among the forms of work a preventive conversation-consultation with such parents is widespread as the important stage of influence on realization of the personal responsibility of the parents for the pattern of children behavior. The preventive work with parents is differentiated depending on the conditions created in families for education of the children. It is expedient to differentiate these conditions taking into account the correlation between material domestic terms and family relations, and prevention of deviant behavior of the students.

There are many forms and methods of the collaboration of school and family. The school needs to consider that among the parents there can be unique specialists on the issues of preventive work. Based on this it is required to involve the parents to school life more actively. The group forms of co-operation are based on work of paternal committees. On their initiative such work can be organized: conversations, discussions, disputes of legal problems, moral education, healthy life style, and prevention of involving to drugs and other deviations, development of activity of children through excursions, hikes, and games.

Thus, the preventive work with family in the system of school education is difficult and many-sided. Family is the natural cell, where a child internalizes bases of morality quicker, deeper and whole-heartedly, when feelings of kindness, sensitiveness, conscience, truthfulness and love to all living develop. So the preventive work in schools can become an effective form and method of interfering family disintegration, and thereby to maintain and strengthen the institute of family on the whole.

Key words: preventive pedagogical, general education, dysfunctional family, parents.